

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

№ 32.

Београдъ 11. Августа.

1845.

БРАТСКА ЗАВАДА.

о д ъ
МАТИЋ Б А Н А.

Охъ ужаса, ужаса!
Зрна огњна лете,
По воздуху звучаюћ'
Сабљь смрћу прете;
Неки бѣже устрашени,
Неки умру одъ рана;
Вика тужбе и ярости
Бучи са свы страна...
Охъ ужаса, ужаса!

Вай! те земљь несрећне
Кое ѿ име? люди
Кои то су, ердито
Што себ' ломе груди?
Ниткогъ они л' немаю
Да ка братъ засѣде
Међу нѣи, да съ заваде
На миръ ѿй преведе?
Вай те земљь несрећне!

Ахъ! непытай, непытай
За землю ни люди,
Овди брату прибѣи
Братъ безъ грозе груди:
Крвь та земля несрећна
Свое дѣце пѣе;
Странъ ки води заваду
Паклено се смѣе...
Ахъ! непытай, непытай:

Ванъ тогъ поля крвава
Тко да нѣи повуче?
Худоба ѿй реко бы,
Бѣстю своіомъ вуче:

И крозь прси матера
И любовца свои
Бы се они морили...
Нитко нѣи н' од-двои
На томъ полю крваву.
Само Ты, ки вѣчный си
Отаць любви и мира,
Ты гнѣвъ страшный мого бы
Увинут' изъ вира;
Ахъ укни! блажѣи
Пошли чувства съ неби!
Недай да се бѣдници
Сатру сами у себи!
Оче мира и любви!

Брат-убійство вѣчно
Да међ' нѣим' nebude
Смрси съ ума свачегъ
Све увреде худе!
Дай да браћи сложенной
После але несреће
Опетъ сине радостно
Сунце прве среће!
Ахъ дай браћи сложенной*)!!!

НЕВИЋЕНЬ ПРАТЮЦЪ.

(Продуженіе)

Хлоѣ дуго неподвижима седи и очи у небо е
упрла, као да се съ каквомъ посестримомъ иза
облака виломъ догледа. Милорадъ нектеде ви-
ше на Миленію помышляти, но справляше се,
како да овой проговори, ал' неналазаше речій;
нѣга е особито чувство проникло; изненадно о-
ве лѣпоте появльнѣвъ сву му философію одузе и
само то едно іоште о себи знаше: да бы Хлоѣ
нѣга еднимъ любкимъ погледомъ усрећити мо-

*) Овай догађай не тиче се нашега Отечества. Учр.

гла; већой срећи у то доба нив смео надати се. Онъ е ню само предъ собомъ видю, а поредъ нѣга бы петъ чета хайдука могло проћи, онъ ий опазю небы. — Заръ е Господињ Милорадъ већъ изневѣрю свою Драгу, зеницу ока свога, райску ружицу, идеалъ свою дражестій? — Ко да е никадъ познавао нив. Ё л' могуће? — Ёсте и нечудите се. — Дуге црне густе косе у витице сплетене играю се по шњи свѣжны и наливены груди; ружична устанца — медотечный изворъ богинѣ любви, осмеяваю се умилно; бледо-мечно руменымъ пругама изваяно лице; соколово око, у комъ и светиньска благодать почива и свою страстій развѣнъ пламень свакогъ тренутка мириаде умилности разлива, свето тананомъ завѣсомъ покривено толико чара издаваше, да е усамлѣномъ Милораду и половина овы дражестій найсилнию упалити могла любовь и баръ за магновенъ у станю была, изгнати све драге спомене. Шта бы съ невѣжынымъ пратиоцемъ? Ё л' и онъ тако тронуть? Ё л' мужко, е л' женско? Ако е женско, е л' то любезна Милорадова? Да нив са Авале вила? Нама Подунавка садъ ништа извѣстно казати незна, но само то може насъ увѣрвати, да е философво душе станъ нѣой познато было и да нив за цѣло време одступала.

III.

Милорадъ прегледа неке помрляне папире, кое е на Авали нашао разбацане. Стѣне разореногъ града, на врху брега стоѣће, даю изгледъ на два дана хода далеко, а изподъ нѣи растрте долине и дубраве и найразстроенигъ ума човека позиваю къ удивлѣнню. Ёданъ угаль Србѣе више лепота садржава, него Богъ зна колико простора прочи земаля; нив дакле чудо, што су и нѣжне виле — дѣвойке — тако красне, тако милокрвне, тако прелестне; нив чудо што е Милорада Хлов србска плѣнила. Онъ иой садъ, лежећи до колена нѣногъ, чита стихове:

Два пастира посѣдала
Око ватре одъ ясена,
И бесѣде тиој ватри:
Ёдна ти е само искра
Къ твоме доста зачетю;
Дивлѣй пламень два млађана
Даю дрва одъ ясена,
А румено лице твое
Тихий вѣтаръ за жаркава.
Гле! и белогъ одъ пепела
Могиле се дижу прашне;

Живе твое жеравице
Погребене прекриваю.
И на мѣсто любка зрака
Већъ настае тавна ноћца;
Нит' ѣе и кад' изъ могиле
Светла она синут' искра,
Што зачеди огань светый.
Угаси се. — К'о и моя
Света любовь у нѣдрама.

(Продужѣе се.)

О ЧИСТОТИ И ПРАВИЛНОСТИ БЪЗКА СРБСКОГА. *)

(Продуженіе.)

Силае тур. *силах*, срб. *оружіе*. *Санатъ* е тур. а срб. *руководѣіе*. Тур. *киш* значи *лютость* и одтуда *кишити* значи *лютити*. Темель е грч. *θεμελιον*, а срб. *основъ*, а основа е у тканю. *Миллякъ* е тур. *милк*, а срб. *добро*, *благо*, *иланѣ*. Тур. *Инадци* значи *упоранъ*, *свадљивъ*. Тур. *оцак* срб. е *дилникъ*, *огеньште*. Тур. *авлу* лат. *aula*, срб. е *дворъ*. Тур. *оук* значи *шуплъ*, *издубљиво*, и одтуда *олукъ* и *люка*. Тур. *дилберъ* значи *лѣпъ*. Турци зову учинѣну кожу *лешин*, а славенска е рѣчь *лѣхъ*, срб. *лехови*. Тур. *бекяр*, срб. *неженѣнъ*. Тур. *ейренлек* значи *учити*, и одтуда ѣе бити *релекъ*. *ѣефъ* е тур. *кейф*, а срб. *воля*. Тур. *нишан*, срб. *знакъ*, и одтуда *нишанити*: *узнакъ бити*, *гађати*. Турци кажу *лапца*, што Срби *обвѣдъ*. Тур. *кусур* срб. *скудостъ*, *недостатакъ*. Тур. *окна* срб. *лѣра*. Тур. *дувар* срб. *зидъ*, *стѣна*. *Ћулрукъ* е тур. а слав. *лито* и *литница*: *Касапинъ* е тур. *кассаб*, а срб. *месаръ*. Тур. *лазли* значи *блаеъ*, *кромакъ*, и одтуда *лазити*, срб. *нѣжити*, *разнѣжити*. *Дикикъ* е тур. *дакике*, и значи *липутъ* (часакъ). *Поганъ* коньска зовесе гдигди *вушкія*, тур. е *фишки*. *Трудъ*, *луку*, зову Турци *залетъ*. *Урнекъ* е тур. а слав. *образацъ*, рус. *узоръ*. *Калпакъ* зову Турци *капу*. *Комшия* е тур. *кошиу*, а срб. *сусѣдъ*. Тур. *файдали*, срб. *полезно*, *користно*, *пробитачно*. Тур. *соба*, срб. *Пећъ*. *Папуче* е тур. *пабуч*, нѣм. *Pap-toffel*. *Ћуракъ* е тур. *кирк*, срб. *кошухъ*. Тур. *кажесе биберъ*, лат. *pipet*, нѣм. *Pfeffer*. *Дудукъ* е тур. *дидикъ*, срб. *цѣвъ*. *Калдрма* е тур. *калдърмъ* срб. *покаменѣнъ путъ*. *Узрокъ* е нѣм. *Ursache*, а срб. *причина*, одъ предлога *при*, и глагола *чинити*. *И Влахъ* говори *причина*, а ми се клонимо

*) Подъ № 31 требало е, да стонъ знаменито умѣсто знамениво; грязъ умѣсто грезъ; лако, а ако умѣсто лако, лако.

наше рѣчи; одтуда и проузроковати *verursachen* у-
мѣсто *причинити*.

Можже да буде, може да дође бугарисмъ е, а срб. може бити, може дойѣти. Тако и *хоће* да буде, *хоће* да дође, умѣсто *хоће* бити, *хоће* дойѣти. И *дрмати* е бугарска рѣчь, а е ли *дрмати* србска само зато, што су прва три писмена другоачив поређана, сумњамъ; а о рѣчи *трести*, *трескати*, ни е сумнѣ.

Мало не свуда говоре: обтужену страну *преслушати*: а правилно би требало говорити: — *васлушати*, зашто *преслушати* управо значи *непослушати*; мало не подобно значенѣ има предлогъ *пре* и у рѣчма *превидити*, *пречути*. *Море* лако е исто тако србска рѣчь, како и *може* н. п. *море* бити, *може* бити, зашто имамо у слав. нарѣчјама примѣра, да *р* прелази у *ж*. н. п. *добре*, *добже*: но *мора* тежко ће бити србска рѣчь, и тежко ће имати коренъ у буди коемъ нарѣчию слав., и тога ради ошияваюћи е се, болѣ ће бити умѣсто: *моралъ писати*, употреблявати израженія: *треба* ми писати, *ималъ*, *дужанъ самъ*, *обвезанъ самъ*, *принужденъ самъ*, *нужда* ми е, *надлежи* ми писати. И маѣ. езикъ не има глагола *müssen*, *deberge*. Говори се често: гди *не* има слоге, *не* има ни напредка; ту *не* има никога; доста *има* на свѣту злихъ людій; гди *има* трудолюбия, ту *има* и блага — но све ово говори се съ глаголомъ *естъ*. Н. п. гди *ни* е слоге, ту *ни* е ни напредка; ту *ни* е никога; доста *е* на свѣту злихъ людій; гди *е* трудолюбие, ту *е* и благо; и я судимъ, да е начинъ говорити и писати съ глаголомъ *естъ*, много више распро- стртъ у Славяна, и много свойственни духу слав. езика, нежели съ глаголомъ дѣйств. *има*, покрай кога се тай часъ диже питањ: ко има? У насъ се и говори и пише данасъ: *доброга и доброгъ*, и *добра* човека: Родит. пуни *доброга*, на- ходи се по свима слав. диалектима; а усѣчени *добра* употребљава се у старомъ слав. и нашемъ србскомъ; а трећи Род. *доброгъ* не налази се нигди више, но само у Србаля: пакъ готово и по тому може се сумњати, ели то правилни па- дежъ, или е само окушенъ простимъ народомъ лагшега, и угодниѣга ради изговора, како смо и досадъ на више мѣста видели; сумња се ова јоште основаніомъ указуе, када погледимо на природу склоненія, и самимъ окомъ, и ухомъ увѣримо се, да се много болѣ слаже: *доброга* човека, и *добра* човека, гди се и сушт. и при- лаг. окончава на *а*, нежели *доброгъ* човека, гди

одно излази на *ъ*, а друго на *а*. Добаръ *вечеръ* правилниѣ е, нежели *вече*, зашто два вечера, шесть вечерій, вечерниѣ, вечерняча може само одъ сушт. *вечеръ* производити се. *Већъ*, *веће*, *ве- ћелъ*, употребљавамо и за *schon*, *jam*, и за *sondern*, *sed*: н. п. ели *већъ* ту; ни е лудъ, већъ пустъ; а болѣ чине они, кои га, и то само већъ нарѣч- но употреблюю за *више*, зашто долази одъ *ве- лики*: а Србљима *већма* и *больма* едно значи. И онда за *jam* може се узети *готово* *bereits* а за *ferer*, *fast* *мало* *не*. Или, *али*, *оли*, *илъ*, *алъ*, *олъ*, све шесторо едно значи, и само едно треба у *насъ* да буде: *или*.

НЕ ВВЕДИ НАСЪ ВО ИСКУШЕНІЕ.

Имамо толике пѣсне народне, коѣ печата- не, коѣ у устима народа, па нећешъ наћи у њима ни спомена о старимъ языческимъ бого- вима. Толике Оде списа митроносный пѣваць Мушицкій, па изъ пера нѣговогъ не кану из- родъ язычески божества. Толики други хвал- љни стихотворцы пѣваше и пѣваю, и сачува- ше се одъ те шуге и закрпе у своимъ стихо- вима. Цео христіанскій родъ срдечномъ бла- годарношћу слави Искупителя свога, кои га е у едногъ Бога вѣровати научіо. Шта выше, јоштъ Праотаць Авраамъ проповѣда едногъ Бога. О томъ едногъ Богу говоре сви Пророцы редомъ. Съ каквимъ узвышенымъ слогомъ и чувствомъ слави царъ Давидъ тогъ едногъ Бога у своимъ псалмима. Поедини стари мудрацы грчки и рим- ски одрекоше се потайно языческогъ многобо- жія. Найпосле философія неће да зна за выше- нѣи, кромѣ само едногъ Бога; а нѣки стихотвор- цы наши јоштъ и данданасъ имаю посла са о- нымъ баснословнымъ языческимъ боговима. Та- ко е Г. К. С. Поповићъ, пѣваюћи у предидућемъ числу Подунавке Г. Димитрію Авраамовићу, жи- вописцу, у сачиненію своемъ, состоѣщемъ само изъ 12. стихова, одма у другомъ стиху навео све богове (и то са великимъ Б.), па е у чет- вртомъ стиху одъ толики нѣи снао на еднога, о комъ ово вели: Гле, Богъ прегрлѣнъ у не- винимъ наручіяма дѣвице смешећи се сматра свѣтъ; сматра живописца, — кистъ. Да стрме- нитогъ прелаза! Да подрзливогъ сравненія! У другомъ стиху говори, како су богови (кадъ већъ тако морамъ рећи), любимцу своемъ дали кистъ Апелла, да имъ слике гради. Е, добро. Па шта е после было? Па е после на еданпуть прешао на изображеніе Богородице са Исусомъ

Христомъ, као младенцемъ у наручїяма, кою е икону живописаць Г. Д. Авраамовић за иконостасъ соборне Београдске цркве довршио. На ову дакле икону односе се оне њгове рѣчи у четвртомъ, шестомъ, седмомъ и осмомъ стиху: Богъ прегрлѣнъ у певнымъ наручїяма дѣвице смешеи се сматра свѣтъ, сматра живописца, — кисть. Я молимъ Г. Сачинителя, некъ разсуди, е ли то израженіе на свомъ мѣсту. Та друго е то, хвалити вештину живописца, а друго толковати значенъ и характеръ изображеногъ лица. И я молимъ, е ли то сходно, освећену идею едногъ Бога у тако злочесте и двомыслене рѣчи облачити! Я мыслимъ, да ни педесетый нїе разумео Г. Сачинителя, шта е хтео казати са наведенымъ стиховима. Требало е изредностъ поменутогъ изображенія похвалити текъ као производъ живописца; ер то е и намѣра Г. Сачинителя была, а кадъ е хтео уедно и да га изясни, требало е или подпуцо изяснити, или сасвимъ обићи. Света црква има свое единствене рѣчи и образе, коима се служи, кадъ хоће да означи разне степене возраста Исуса Христа, као и характеръ Богочовека у разнымъ положенїяма, а то треба найпре знати, па се по томе и управљати.

Гаврилъ Поповићъ.

ПРИМѢТБА.

Съ више страна разумѣвши, да е о моимъ у преѣ. Ч. П. печатанымъ стиховима нѣка рецензія написана и у печатноу дата, за избѣћи свако даљ одговаранъ, и купно за оправдати се што скоріе предъ читаюћимъ свѣтомъ, хитимъ объясненіе поменуте пѣсме изложити, како бы се садржай съ оне точке посматрао, съ кое валя. Сл. Учредничтво умолявамъ, да бы у истомъ листу, гди ће и та рецензія быти, и объясненіе мое ставити извоило.

Богъ ста въ сонмѣ Боговъ. Пс. 8. ст. 1. и 6.

Богъ Боговъ Господъ глагола. Пс. 49. ст. 1.

Ови су Богови дали живописцу Аппеловъ кисть, да слике њіове (Богова — светаца) сгради; овај њи све у едногъ — наравно Спасителя — кои е животь своју њи — *) спод, кои пакъ, смешеи се художеству, вели: художникъ

*) Къ Кор. Г. 15. ст. 12.

іоште ние у станю оно, што онъ може, чинити, т. е. смртное безсмртіе даровати; и то е вальда тава истина, коіой ни Г. Рецензентъ замѣрити неће. — Черте благости, чарте выспренности и све, кое е живописаць у едно споити и извалти трудіо се, находе се красно изражене на икони Богородичной и Христа Спасителя тако, да му е овой умный радъ све проче, т. е. иконе светлетля и своју умотворны изображенія превзиш'о. — Безсмртіе даруе Спаситель души а бессмртный споменъ имена потомство. Што се пакъ повтычески изрази, као н. пр. спои, гле, и тымъ подобни, као и сама речъ „Богови“ кодъ мене налазе, то ни е ништа ново, ер я као прочи стихотворци небу се бояти за любовь рецензіе, оно поетски а не прозски казати што се по П. рећи сме. Да су ту речъ „Богови“ и Шиллеръ и Биронъ и пунъ язическій полубогова Мушицкїй с' похваломъ употребљавали, ни е кодъ читаюћегъ кнѣиге публикума ни каква тайна. А у комъ смислу Давидъ Пророкъ богове узима, я се несумнямъ, да е и Писаоцу Рецензіе познато. Толико за любовь и нужду. Честь свакомъ Рецензенту, кой умно и вешто разглаголетвуе.

К. С. Поповићъ.

СИТНИЦЕ.

После Бога почитуй владѣтеля. Онъ е одъ Бога поставлѣць, да добрымъ поредкомъ и правдомъ државу управля; онъ свуда разпространява дѣятельность, припитаніе, и безбѣдно стаиъ живота, и овымъ подобна.

Благостаиъ свое државе, то е добромъ владѣтелю прва мысао; — сва њгова предузimana на то мораю да теже. Њгове уредбе показую правду и мудрость, и њгови поданици уживаю радостно и задовольно плодове свогъ труда. — Онъ неради самовольно изъ свое главе, него пыта и слуша мудре свое совѣтнике. Науке и художества цвѣтаю подъ њговомъ заштитомъ; онъ люби отечествене Музе и подномаже даровите младиће. Њгови су сынови надежда држави. Озбиљность е у њіовомъ лицу, и човеколюбіе пламти на њіови образи.

Д. Авраамовићъ.

НОВА КНѢИГА.

Корнелий Непосъ съ Латинскогъ на Србскїй преведенъ Матвеемъ Костиць, Парохіе Н. Садске при цркви Альмашкој Администраторомъ. Печатано писменима вдове Катарине Янковикъ у Новомъ-Саду 1845. — На 8-ку, стр. 196.

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издано и печатано у Правителственой Кнѣгопечатни у Београду.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА